

Vakoilijasta valtiolliseksi voimailijaksi

Urheilulla ja liikuntakulttuurilla laajemminkin on ollut usein keskeinen asema uusien kansallisvaltioiden synnyssä. Kansakunnan rakentamista, kansallisaatteen omaksumista on monesti seurannut valtaisa urheilullinen nousukausi. CCCP ja DDR ovat esimerkkejä – hyvässä ja pahassa – ”sosialistisen leirin” urheilun supervalloista. Tosin pysähtyneisyyden kauden symboliset puoluejohtajat, Leonid Brežnev ja Erich Honecker, eivät kovin urheilullisilta vaikuttaneet, edes metsästyskivääreineen.

Venäjää on murroskausina johtanut pariinkin otteeseen askeetti urheilumies, jolle liikuntakulttuuri on ollut tärkeä osa paitsi kansakunnan rakentamista myös omaa henkilökohtaista elämää ja hyvinvointia. Leninin aikana luotiin Neuvostoliitto-niminen imperiumi (1922), tosin paljolti sellaisessa muodossa, mikä ei vastannut ykkösbolševikin tahtoa.

Lenin vietti viimeiset elinvuotensa vakavasti sairaana kärsien murhayrityksen (1918) jälkeisistä seurauksista ja aivohalvauksista. Kuollessaan vuonna 1924 hän oli vasta 54-vuotias, lähimain samanikäinen kuin Putin nyt. Mutta maanpaossa ollessaan Lenin tunnettiin askeettisista ja terveistä elämäntavoista; hän ei juuri juhli harrastanut, vaan vietti päivänsä kirjoittaen, lukien ja agitoiden. Lenin oli myös pehmeiden kuntolajien harrastaja. Aamut alkoivat voimisteluharjoituksilla ja iltapäivällä ohjelmassa oli useamman kilometrin mittainen reipas kävelylenkki. Nuoruudessaan hän oli innokas

luistelija, ja puoluejohtajana ollessaan hän harasti metsästystäkin. Tosin todelliseksi riistaksi osoittautui pian se kuuluisa ”luokkavihollinen”, jota erityisesti Stalinin aikana alettiin uudelleen kasvattaa gulag-järjestelmän harjoitusleirillä, Solovetskin luostarisaarella.

Venäjän johtajana presidentti Vladimir Putin on myös halunnut tehdä maanmiehiinsä vaikutuksen askeettisella ja urheilullisella elämäntyyllillään. Näin hän tehnyt selvän pesäeron edeltäjänsä Boris Jeltsiniin. Tämähän saattoi hilpeässä hiprakassa heilutella tahtipuikkoa orkesterin edessä – tai nukkua krapulassaan tärkeänkin valtiovierailun ohi. Putinin suosimat liikunnalliset lajit ovat olleet Leninistä poiketen enemmän taisteluharjoituksia: judo, laskettelu ja sotilaallisena kamppailu-urheiluna tunnettu sambo-paini. Sambo (lyhennelmä sanoista SAMozaštita Bez Oružija) on eräänlainen sekoitus judoa ja vapaapainia ja se kehitettiin Neuvostoliitossa 1920-luvulla nimenomaan maanpuolustustarkoituksiin. Se on ollut suosittu liikuntalaji muun muassa yliopistoissa, KGB:ssä ja FSB:ssä sekä rajavartioiden koulutuksessa.

Askeettista elämänmuotoaan Putin on korostanut miltei täysraittiuudella, joka on nyky-Venäjällä peräti harvinaista. Niinpä ei ole ihme, että 2000-luvun alun suosikki-iskelmä oli parikympipisten hunajapupujen esittämä hömppä, jossa naisduo halusi itselleen juuri sellaisen miehen kuin Putin. Monissa haastatteluissa herra presidentti esiintyy mielellään judoasussa tai verryt-

telypuvussa, jopa hävittäjälentäjänä mainostaen näin ulkoisella olemuksellaankin aggressiivisia ja miehekkäitä urheiluharrastuksiaan. Vaikka Putin on lyhyenlätä ja hento kuin Lenin, tuo hän urheilusankarina mieleen Pietari Suuren, joka saattoi yhdellä nyrkiniskulla tainnuttaa epämieluisan pöytänaapurin – tai ainakin juoda hänet pöydän alle. Vakoiluvuosinaan itäisessä Saksassa Putin oli Pietarin tavoin myös nautiskelija. Rankan työn vastapainoksi hyvää saksalaisolutta kului viikossa – oman tunnustuksen mukaan – litrakaupalla ja 1980-luvun puolivälissä Putin painoi peräti 85 kg, kymmenen kiloa nykyistä enemmän. Oli aika ryhdistäytyä, palata nuoruuden urheiluharrastuksiin.

KGB oli peruskoulua käyvälle Putinille unelmatyöpaikka jo 9. luokalta lähtien. Hän marssi silloin ensi kerran Leningradin ”Suureen taloon” ja kyseli työmahdollisuuksia. Nuorukaiselle vastattiin tylysti, että liika intoilu ei ole asialle eduksi ja ennen työllistymistä vakoilijaksi olisi hyvä suorittaa joko armeija tai läpäistä sopiva korkeakoulututkinto. Kun Putin uteli mikä olisi sopiva koulu KGB-uraa silmälläpitäen, hänelle suositeltiin yliopiston oikeustieteellistä tiedekuntaa. Siellä alkoi ystävyys Anatoli Sobtšakin kanssa, millä oli sittemmin ratkaiseva merkitys myös uralle valtiovallan huipulle.

Juuri 1970-luvun opiskeluvuosina Putinista tuli urheilusankari. Hän oli Leningradin judomestari ja saavutti mainetta myös sambopainijana. Vladimir Putinista haastattelukirjan (Ot pervogo litsa. Razgovory s Vladimirom Putinyem) laatineet Natalija Gevorkian, Natalija Timakova ja Andrei Kolesnikov antavat presidentin kertoa sivukaupalla ikimuistoisista judo-otteluista ja taistelutovereista permannolla: parhaimmat halvaantuivat, heikommat joivat urheilu-uran jälkeen itsensä hengiltä. Nuorten toimittajien Putin-kirja koostuu kuudesta pitkästä keskustelusta, joiden aikana presidentti ei kuulemma kertaakaan osoittanut väsymisen merkkejä, vaikka ne tehtiin aina iltamyöhällä pitkän työpäivän päätteeksi. Kirjassa haastatellaan myös Putinin vaimoa, Ljudmilaa, joka

antaa elämänkumppanistaan hyvin miehekkään urheilullisen ja nuhteettoman kuvan.

Kirjan loppupuolella Putin korostaa venäläisten eurooppalaisuutta ja moraalista arvo maailmaa. Presidentin mielestä elämässä pitää olla tavoitteita, joihin pyritään nuhteettomin keinoin ja sinnikkäästi – samaan tapaan kuin kommunismin rakentajan koodissa, neuvostojen kymmenessä käskyssä. Tšetšenian kysymys on tosin ratkaistava Putinin mielestä ensin voimapolitiikalla ja vasta sitten demokratialla ja sosiaalipoliittisilla uudistuksilla: ”Me emme kohdista voimatoimia kansaa, vaan bandiitteja kohtaan – armeija tekee tehtävänsä ja vetäytyy sitten kasarmeihin”. Toimittaja Anna Politkovskajan viimeisin arvio presidentti Putinin kyvyistä ja ansioista niin sanotussa terrorisminvastaisessa sodassa on tyrmäävä: stalinismin menettelytavat ja laittomat pidätykset, oikeudenkäynnit, kuulustelut ja kidutukset ovat palanneet Venäjälle. Vladimir Putinin vuosina Venäjä on yrittänyt palauttaa Neuvostoliiton hajoamisessa kadonneen suuruutensa. Käytännössä uudesta Venäjästä on tullut monen mielestä entisen neuvostomaan irvikuva pienoiskoossa: vertikaali militokratia, jota jonkun neropatin mielestä voi kutsua myös putinilaisten mielitermillä – ”ohjattu demokratia”. Voi vain toivoa, ettei valtiollinen voimailija palauta Venäjälle 70 vuotta sitten vallinnutta ilmiantojen ja pelon ilmapiiriä – ja että Vladimir Putinin urheilullisuus ja liikunnalliset harrastukset palvelisivat toisenlaista kansakunnan ylösrakentamista.

Pentti Stranius

Kirjoittaja työskentelee projektipäällikkönä Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksessa